

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2002

**ORGANIZACE
PRO POMOC
UPRCHLÍKŮM**

Slovo úvodem

Vážení čtenáři,

před vámi leží Výroční zpráva Organizace pro pomoc uprchlíkům za rok 2002. V ní bychom vás rádi informovali ve čtyřech oddílech o aktivitách OPU, hlavních projektech realizovaných v roce 2002, nastínili spolupráci se státními a nestátními institucemi a předložili výsledek našeho hospodaření. Dovolte mi však zmínit se krátce o tom, co rok 2002 znamenal pro Organizaci pro pomoc uprchlíkům a jaké cíle si klademe v blízké budoucnosti.

Rok 2002 byl pro nás v mnoha aspektech rokem zajímavým a v jistém smyslu přelomovým. Především se podařilo díky správní radě OPU a díky práci mé a mých kolegů překlenout nelehké období začátku roku, kdy neúspěšná politika nového ředitele a krátké bezvládní vedly k těžkostem v naší práci. S novým entusiasmem jsme zvládli nejen přestěhování do nových prostor z důvodu hrozící demolice budovy ve Veletržní ulici, ale zahájili jsme období, které bych nazval obdobím nové spolupráce. V naší práci jsme začali efektivněji spolupracovat s ministerstvem v mnoha otázkách azylové politiky a praxe a významně jsme prohloubili také spolupráci v rámci Konsorcia organizací pracujících s uprchlíky v ČR. Za velmi důležitou považujeme transformaci naší spolupráce v rámci Konsorcia do formy nového právního subjektu, který by měl zajistit pokračování naší společné práce i v době po ukončení projektu podporovaného Evropskou Unií v polovině roku 2003. Za velmi významné také považujeme navázání spolupráce s Filozofickou fakultou Karlovy Univerzity a znovuobnovení spolupráce s Právnickou fakultou Karlovy Univerzity v Praze, kde cílem našeho snažení je výchova nových odborníků v oblasti uprchlictví a migrace.

Podstatnou změnou bylo pro nás přijetí novely zákona o azylu, která přinesla řadu omezení do té doby velkorysého přístupu k uprchlíkům ze strany českého státu, což opět naši práci ztížilo.

Závěrem bych rád poděkoval našemu hlavnímu partnerovi Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v Praze a hlavně všem zaměstnancům OPU a příznivcům OPU, kteří svou profesionální prací a pomocí přispěli k tomu, že se nyní mohu ohlédnout za minulým rokem s pocitem dobře odvedené práce ve prospěch našich klientů v těživé životní situaci – uprchlíků.

Mgr. Martin Rozumek

ředitel OPU

1. Aktivity

1.1. Právní poradenství

Poskytujeme právní pomoc zejména žadatelům o udělení azylu v kterémkoli stadiu azylové procedury. Služba je pro klienty dostupná jak v kanceláři v Praze, tak v azylových zařízeních, provozovaných Ministerstvem vnitra ČR, případně v zařízeních pro zajištění cizinců, které spravuje Cizinecká policie ČR. Naši zaměstnanci do zmíněných zařízení pravidelně dojíždějí.

Poradenství lze specifikovat podle délky trvání na krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé poradenství zahrnuje jednorázové právní porady, zejména informace týkající se průběhu azylové procedury, zodpovídání individuálních dotazů, případně sepsání různorodých typů podání. Dlouhodobé poradenství je uplatňováno v tzv. silných případech a zahrnuje komplexní péči o průběh azylové procedury. Snahou je podchytit klienty, kteří mají skutečné důvody pro udělení azylu, tedy naplňují definici uprchlíka dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků, respektive důvody udělení azylu dle českého zákona o azylu. Tento typ poradenství začíná seznámením se s případem a jeho právním zhodnocením na základě individuálního pohovoru právníka s klientem. Následuje příprava na pohovor v řízení o udělení azylu, pokud ještě nebyl proveden. Je možná i přítomnost právníka při konání tohoto pohovoru. Sepisuje se plná moc k zastupování v řízení o udělení azylu, která mimojiné umožňuje nahlížení do spisového materiálu vedeného v souvislosti s azylovým řízením a jeho doplňování. Součástí poradenství je i získávání relevantních informací, zejména o zemích původu.

V oblasti právní činnosti OPU také provádí projekt Sloučení rodiny podporovaný Delegací Evropské komise v Praze, který si klade za cíl zajistit jednotnou aplikaci a interpretaci článku 8 Evropské úmluvy na ochranu lidských práv v souvislosti s problematikou slučování rodin v případě, že alespoň jeden z členů rozdělené rodiny je osoba cizí státní příslušnosti.

1.2. Sociální poradenství

OPU poskytuje poradenství zejména v oblastech, které se vztahují k situaci žadatelů o azyl, respektive azylantů. Tato poměrně široká oblast zahrnuje porady týkající se sociální situace, zaměstnání, studia, zdravotní péče a různých jiných problémů. Důvěrné sociální poradenství je kombinováno s psychologickou pomocí. Pokud jde o psychologickou či jinou speciální asistenci, OPU se v tomto směru specializuje na zranitelné skupiny, zejména ženy a děti. Poradenství je přístupné jak pro uprchlíky v Praze, tak mimopražské (zejména v azylových zařízeních).

Pokud jde o oblast sociální práce je třeba rovněž zmínit aktivity zaměřené na využití manuálních schopností klientům, jako jsou např. šicí dílny. Záměrem OPU je přimět především ženy v azylových zařízeních k větší aktivitě, která jim umožní nejenom odbourat každodenní stereotyp, ale zprostředkuje cennou příležitost, jak se naučit něco nového. Sociální práce do jisté míry zahrnuje i materiální pomoc klientům, přičemž v tomto směru spolupracujeme se sponzory. OPU rovněž organizuje přednášky zaměřené na osvětu a výchovu k prevenci infekčních chorob či jiné oblasti dotýkající se života žadatelů o azyl.

1.3. Psychologické poradenství

Poskytování psychologického poradenství je poměrně novou službou, kterou OPU nabízí svým klientům, jimiž jsou žadatelé o azyl pobývající v Pobytových střediscích Ministerstva vnitra či v soukromí. Jeho potřeba zařazení mezi standardně poskytované služby klientům, vyplynula z dlouholetých zkušeností pracovníků OPU, kteří tímto reagují na aktuální potřeby svých klientů.

Našimi klienty jsou často lidé, kteří se již dávno předtím, než přišli do České republiky a stali se žadateli o azyl, ocitli v náročné životní situaci, která je donutila opustit své domovy, rodiny a blízké a řešit tímto způsobem situaci, která pro ně byla mnohdy psychicky velice náročná. Avšak ani pobyt v České republice není pro mnohé z nich snadný. Ocítají se v naprosto odlišném sociokulturním prostředí, jejich ekonomická situace není uspokojivá, neboť ztrácejí svůj finanční nezávislost a sílu. Mnohdy dochází také k napětí v rodinách, které je způsobeno celou řadou dalších negativních faktorů.

Z tohoto důvodu nabízejí odborně kvalifikovaní psychologové OPU celou škálu psychologických služeb. Mezi nejdůležitější z nich patří především krizová intervence, individuální psychologické poradenství, podpůrná terapie a také skupinové poradenství zaměřené na práci s nejhroženější skupinou žadatelů, kterými jsou zejména ženy.

1.4. Vzdělávání

Nejvýznamnější aktivitou OPU v oblasti vzdělávání jsou bezpochyby Právní a Sociální klinika. Idea klinického vzdělávání pochází z USA a má dva základní pilíře. Jedním z nich je bezplatné poskytování poradenství a asistence (ať už na poli právním či sociálním) zranitelným a ohroženým skupinám, mezi něž patří i žadatelé o azyl. Druhým pilířem je pak rozšíření univerzitní výuky o významnou praktickou složku.

Právní klinika je postavena na spolupráci OPU s Právní fakultou Univerzity Karlovy a seznamuje zájemce z řad studentů práv s teorií i praxí právního poradenství a právní asistence žadatelům o azyl.

Na realizaci sociální kliniky OPU spolupracuje s Katedrou sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a připravuje studenty sociální práce na práci s žadateli o azyl.

Mezi další vzdělávací aktivity patří přednášková a osvětová činnost adresovaná zejména školám všech stupňů. OPU připravuje pro zájemce z řad škol (základních, středních i vysokých) přednášky o azylové proceduře, azylovém zákoně a životě žadatelů na našem území, ale realizuje také semináře se zážitkovými a herními prvky pro menší skupiny žáků či studentů.

1.5. Volnočasové aktivity ve střediscích

OPU organizuje či se podílí na organizaci celé řady volnočasových aktivit zejména pro děti a mládež v Pobytových střediscích Ministerstva vnitra ČR.

Volnočasové aktivity, které OPU pořádá lze rozdělit do dvou skupin. Tou první jsou pravidelné volnočasové aktivity, mezi něž patří arteterapeutické, muzikoterapeutické a pohybově terapeutické skupiny, kterých se účastní jak děti žadatelů o azyl tak děti české. Pravidelně také organizujeme v pobytových střediscích vánoční besídky pro děti a sportovní akce u příležitosti mezinárodního dne dětí. Druhou skupinu tvoří příležitostné aktivity, které vznikají dle potřeby v koordinaci s dalšími organizacemi. V loňském roce jsme takto organizovali například několik diskoték pro děti i dospělé, veselou sportovní olympiádu, výlety do okolí tábora či do pražské ZOO či dětský karneval.

1.6. Dobrovolníci

OPU spolupracuje s poměrně velkým množstvím dobrovolníků, kteří se podílejí jednak na realizaci volnočasových aktivit v pobytových střediscích, ale také jsou nám velkou pomocí při administrativních pracích v kanceláři organizace a fundraisingu. Významným partnerem při hledání anglicky hovořících dobrovolníků je nám New York University in Prague. Zvláštní skupinou jsou dobrovolníci – tlumočníci a překladatelé, kteří nám významnou měrou usnadňují komunikaci s klienty a tím nám pomáhají zkvalitnit naši péči o žadatele o azyl, v této oblasti jsme navázali přínosnou spolupráci s některými katedrami Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

2. Projekty

2.1. UNHCR

Naším nejvýznamnějším partnerem nejen v roce 2002 byl Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) v Praze. Ve spolupráci s UNHCR jsme prováděli zejména projekt zaměřený na sociální práci s žadateli o azyl. Dlouhodobá spolupráce OPU a UNHCR v Praze se však týká i většiny ostatních aktivit OPU, kde na prvním místě je třeba zmínit spolupráci ve vzdělávacích projektech Právní a Sociální kliniky a projektu Competency Development program. V rámci projektu s UNHCR pravidelně navštěvujeme žadatele o azyl v pobytových střediscích MVČR, poskytujeme sociální poradenství, materiální pomoc, pomoc v jednání s českými úřady, pořádáme přednášky, kurzy ručních prací, letní tábory pro děti atd.

2.2. Konsorcium organizací zabývajících se uprchlíky

OPU hrálo aktivní roli v projektu Konsorcium organizací pracujících s uprchlíky v ČR, v němž jsou sdruženy nejvýznamnější organizace zabývající se uprchlíky v ČR. Projekt byl finančně podpořen ze strany Evropské unie na dobu tří let. Záměrem spolupracujících nevládních neziskových organizací v Konsorciu je pokračovat v činnosti a přeměnit projekt v novou právnickou osobu, která by byla platformou s cílem úspěšné spolupráce ve prospěch klientů všech organizací.

2.3. Právní klinika

Poslání právní kliniky spočívá ve spojení teoretického a praktického vzdělávání. Projektem Právní klinika, „Teorie a praxe azylu a uprchlictví“ třetím rokem oslovujeme studenty Právnícké fakulty Univerzity Karlovy, kteří tak již během studia získávají praxi a zároveň se mohou specializovat na velmi specifickou problematiku. Absolventi Právní kliniky zaměřené na azylové a uprchlické právo získávají znalosti a zkušenosti ve specifické oblasti a mnohdy si rozšiřují perspektivu svého dalšího uplatnění nejen díky obsáhlejší znalostem, ale i tím, že při své práci poznají prostředí nevládních organizací či vládních institucí.

Dalším, neméně významným, posláním pražské Právní kliniky je poskytování bezplatného právního poradenství zranitelným a nemajetným skupinám obyvatelstva. Právní klinika, která probíhá v České republice pro studenty Právnícké fakulty Univerzity Karlovy je zaměřena na problematiku uprchlictví a azylu, její nejnovější ročník nese název „Teorie a praxe azylu a uprchlictví“. V rámci této kliniky jsou onou zranitelnou skupinou, které je poskytována bezplatná péče, žadatelé o azyl.

V tomto roce je oproti letům předcházejícím Právní klinika rozšířena na dvousemestrální výběrový předmět. V zimním semestru probíhá teoretická část ve formě 11 přednášek. Tyto přednášky seznámí studenty s azylovou problematikou z hlediska mezinárodního práva i z pohledu vnitrostátní legislativy ČR.

V letní semestru pak probíhá praktická část. Studenti se připravují na budoucí práci s klienty v pobytových střediscích prostřednictvím modelových případů. Následně probíhají týdně prakticky orientované semináře, během nichž jsou řešeny případy, které studenti získají při své praxi, popř. jim jsou případy, splňující výuková kritéria, přidělovány koordinátorem.

2.4. Sociální klinika

Myšlenka Sociální kliniky spočívá ve spojení teoretického a praktického přístupu ve studiu na vybraných institucích, které vychovávají budoucí odborníky v oblasti sociální péče. Spojení instituce zabývající se odborným vysokoškolským vzděláváním a instituce specializující se na konkrétní sociální péči o určitou skupinu osob si klade za cíl otevřít studentům novou oblast vzdělávání, nabídnout jim praktickou zkušenost již během jejich vysokoškolských studií a perspektivu jejich profesního uplatnění. Praktická zkušenost pracovníků v dané oblasti se zpětně promítá v teoretickém rozvinutí problematiky migrace a uprchlictví, které se poté stává základem v další práci širší odborné veřejnosti.

Projekt Sociální klinika od září roku 2002 připravuje budoucí sociální pracovníky z řad studentů Filozofické fakulty na nelehkou, ale velice zajímavou a potřebnou sociální práci s uprchlíky.

Program projektu se skládá ze dvou částí:

Teoretická část je tvořena 12 přednáškami zaměřenými na sociální a právní aspekty uprchlictví v České republice a ve vybraném členském státu Evropské unie.

Praktická část je zaměřena na specifika metod sociální práce s uprchlíky v azylových zařízeních MV ČR a v nevládní organizaci (OPU). Studenti jsou seznámováni s etickými pravidly (především s povinností mlčenlivosti a ochrannou osobních údajů) sociální práce s uprchlíky. Jsou přítomni sociální práci v terénu a zkouší si samostatnou práci s klienty pod odborným dohledem sociálního pracovníka OPU a sociálního pracovníka azylového zařízení.

2.5. Behind the Fences

Cílem projektu je poskytnout dětem odbornou péči formou muzikoterapeutických, arteterapeutických a tanečně terapeutických technik a tím u této skupiny uprchlíků minimalizovat psychické napětí, zvyšovat sebevědomí a hledat vlastní schopnosti, vyjádřit své emoce a myšlenky v umělecké tvorbě. České děti mají příležitost setkávat se s dětmi z jiného kulturního prostředí a prostřednictvím vlastní zkušenosti se učí toleranci vůči cizincům, s nimiž se v České republice budou stále častěji setkávat. Projekt pracuje integrovaně z dětmi českými i uprchlickými, a tím podporuje porozumění mezi oběma komunitami.

Uprchlické děti tvoří značně nesourodou skupinu, která se v průběhu realizace projektu může měnit. Terapeuti si vytvořili skupinky dětí podle požadavků hudební, výtvarné nebo taneční části a stálou skupinu dětí z české komunity.

I. Realizace projektu na základní škole v Seči

Na základní škole v Seči probíhá arteterapie a hudební terapie, pod vedením zkušené arteterapeutky a muzikoterapeutky. Do projektu se zapojily především děti z Ruska, Ukrajiny, Kazachstánu, Arménie, Rumunska, Slovenska.

II. Realizace projektu na základní škole v Bělé pod Bezdězem a Stráži pod Ralskem

Na školách v Bělé pod Bezdězem a Stráži pod Ralskem probíhá pohybová terapie a pohybová výchova vedená zkušenými vyučujícími taneční konzervatoře. Pohybové výchovy se na každé škole účastní skupina, která obsahuje kolem 15-20 dětí jak českých, tak uprchlických.

2.6. Sloučení rodiny

V roce 2002 jsme také zahájili provádění projektu Sloučení rodiny ve spolupráci s Delegací Evropské komise v ČR. V projektu chceme vyjasnit právní a praktické otázky slučování rodin azylantů a cizích státních příslušníků. V rámci projektu také provádíme poradenství členům rozdělených rodin, má-li alespoň jeden člen rozdělené rodiny povolení k pobytu v hostitelské zemi s dobou platnosti jednoho roku a delší.

2.7. Podané ruce

Projekt podané ruce je OPU realizován od července roku 2002 a je zaměřen na dobrovolníky. Tento projekt směřuje k tvorbě dobrovolnické sítě, která by se podílela na přípravě volnočasových aktivit pro děti v pobytových střediscích.

3. Spolupráce

Spolupráce OPU se státními a nestátními subjekty je širokého rozsahu. Vedle výše zmíněných hlavních partnerů spolupracujeme úzce s Univerzitou Karlovou v Praze ve vzdělávání budoucích odborníků formou začlenění nového předmětu zvaného Právní, resp. Sociální klinika do plánu výuky Filozofické fakulty a Právnické fakulty UK. K institucím s nimiž každodenně spolupracujeme patří samozřejmě úřady státní správy, v jejichž kompetenci se otázka uprchlíků a cizinců nachází. K nim patří zejména Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR a Správa uprchlických zařízení MVČR.

Na mezinárodní úrovni je OPU začleněno v Evropské radě pro uprchlíky a exil - ECRE (European Council on Refugees and Exiles). V ECRE jsou sdruženy nejvýznamnější nevládní organizace zabývající se prací s uprchlíky a cizinci a její činnost nám pomáhá především ve výměně zkušeností a nových informací v oblasti azylové politiky a práva. Novým partnerem v naší činnosti je také advokátní kancelář Linklaters.

Dalšími partnery a laskavými podporovateli naší činnosti v roce 2002 byli rovněž: CZ Press, s. r. o. (noviny), Nestlé Čokoládovny, a. s. (cukrovinky), Ferrero Česká, s. r. o. (cukrovinky), Coca Cola Beverages Česká republika, s. r. o. (nápoje), International School of Prague (vánoční dárky), East Riverside School (vánoční dárky), Lycée Francais de Prague (vánoční dárky), Readers Digest – Výběr (knihy), Stillking films, s. r. o. (nábytek), PATRON Bohemia, s. r. o. (dětské kočárky), Slovakofarma, s. r. o. (vitamíny), Mateřské centrum Čelákovice (kočárky, kojenecké oblečení) a celá řada individuálních dárců.

4. Přehled zdrojů financování

Poskytovatel grantu	grant na období	částka v Kč
UNHCR	1.1.2002 - 31.12.2002	1.468.655,00
Open Society Fund <i>Pokračování semináře</i>	doplatek do 31.10.2002	28.032,00
Open Society Fund <i>Porozumění</i>	1.1.2002 - 31.10.2002	95.142,74
Evropská unie <i>Konsorcium</i>	do 31.8.2003	1.208.968,20
US ambasáda <i>Behind the Fences</i>	1.9.2002 - 31.8.2003	300.650,00
Evropská komise <i>Sloučení rodiny</i>	1.8.2002 - 31.7.2003	442.252,01
Nadace Preciosa	1.10.2002 - 31.12.2002	14.000,00
Community Fund	není stanoveno	107.155,40
NROS <i>Pomozte dětem</i>	1.11.2002 - 31.10.2003	70.000,00
ČNA Mládež <i>Podané ruce</i>	9.8.2002 - 30.5.2003	207.000,00
Open Society Fund	1.10.2002 - 30.9.2003	285.000,00
Open Society Fund <i>Právní klinika</i>	1.9.2002 - 30.6.2003	110.000,00
Celkem granty		4.336.855,35
Další příspěvky		
Příspěvek Ministerstva Vnitřní ČR		144.460,00
Zdroje celkem		4.481.315,35

Věra Honusková, 2002

Markéta Cvejnová, 2002

Kristina Gottelová, 2002

Lída Sazimová, 2002

Věra Honusková, 2002